

Otevřená ekonomika

Česká ekonomika je malou otevřenou ekonomikou. Je zahraniční obchod výhodný? Pokud ano, proč země používají různé bariéry, např. cla pro jeho omezování? Co je protekcionismus a jakou argumentaci mohou používat jeho zastánci? Kde jsou informace o finančních tocích mezi zemí a světem, jednak spjatých ze zahraničním obchodem, jednak spjatých s obchodem s různými finančními instrumenty? Co ovlivňuje měnový kurz? Odpovědi na tyto otázky budeme hledat v tomto týdnu. Příští týden budeme zkoumat Českou ekonomiku v rámci Evropské unie.

Zahraníční obchod

Co země motivuje k zahraničnímu obchodu? Klasický ekonom [David Ricardo](#) je autorem teorie [komparativních výhod](#), kterou vysvětlíme na příkladu. Důležitým konceptem pro pochopení této teorie jsou náklady příležitosti, čili hodnota všeho, co musí být obětováno, abychom mohli něco udělat.

Máme 2 země, X a Y a dva výrobky, A a B. V tabulce je, kolik dní každá země potřebuje na výrobu jednoho výrobku A nebo B.

	Výrobek A	Výrobek B
Země X	1 den	1 den
Země Y	2 dny	4 dny

Předpokládejme, že měsíc má 24 dnů. V další tabulce je měsíční produktivita při výrobě každého výrobku. Země X má vyšší produktivitu při výrobě každého výrobku, říkáme, že má absolutní výhodu.

	Výrobek A	Výrobek B
Země X	24 výrobků	24 výrobků
Země Y	12 výrobků	6 výrobků

Údaje v tabulce udávají i tzv. hranici výrobních možností obou zemí. Hranice výrobních možností (země může maximálně vyrobit) pro zemi X je 24 výrobků A, nebo 24 výrobků B, nebo jejich lineární kombinace, která přesně vyčerpá 24 dny. Hranice výrobních možností (země může maximálně vyrobit) pro zemi Y je 12 výrobků A, nebo 6 výrobků B, nebo jejich lineární kombinace, která přesně vyčerpá 24 dny.

Náklady příležitosti u země X: Náklady příležitosti na výrobu jednoho výrobku A je jeden výrobek B. Náklady příležitosti na výrobu jednoho výrobku B je jeden výrobek A.

Náklady příležitosti u země Y: Náklady příležitosti na výrobu jednoho výrobku A je půl výrobku B. Náklady příležitosti na výrobu jednoho výrobku B jsou dva výrobky A.

	Výrobek A	Výrobek B
Země X	1 výrobek B	1 výrobek A
Země Y	½ výrobku B	2 výrobky A

Země Y má nižší náklady příležitosti při výrobě výrobku A, říkáme, že má při výrobě výrobku A komparativní výhodu. Země X má nižší náklady příležitosti při výrobě výrobku B, říkáme, že má při výrobě výrobku B komparativní výhodu. Pokud země spolu obchodují a specializují se na výrobu toho výrobku, kde mají komparativní výhodu, mohou obě jako celek získat.

Předpokládejme, že ve výchozí situaci spolu země neobchodují. V tabulce je měsíční spotřeba každého výrobku, všimněte si, že země jsou na své hranici výrobních možností.

	Výrobek A	Výrobek B
Země X	4 výrobky	20 výrobků
Země Y	6 výrobků	3 výrobky

Země se otevřením obchodu a specializují se na výrobu toho výrobku, kde mají komparativní výhodu.

	Výrobek A	Výrobek B
Země X	3 výrobky	21 výrobků
Země Y	8 výrobků	2 výrobky

Země X vyveze 1 výrobek B do země Y, země Y vyveze 1 výrobek A do země X. Spotřeba bude uspokojena v původní výši a v porovnání s výchozí situací se vyrobí navíc jeden výrobek A.

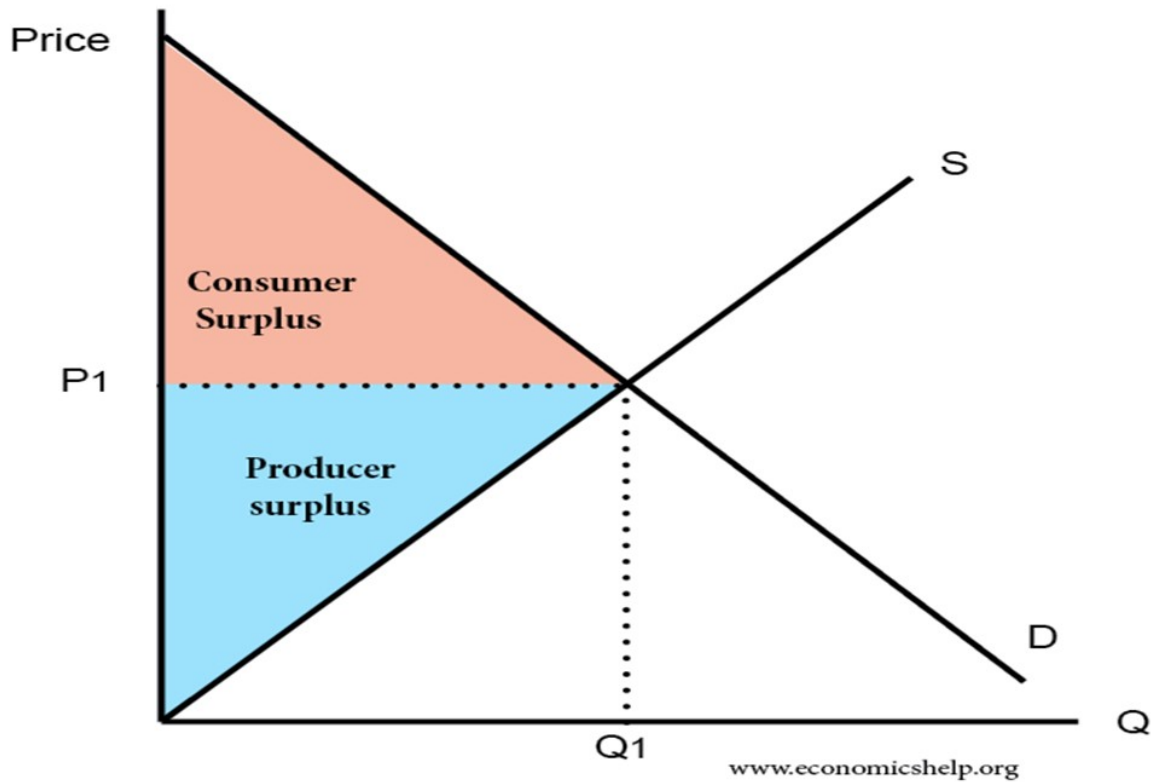
Otevření se zahraničnímu obchodu umožní zemím spotřebu za hranicí výrobních možností. V našem příkladu by mohla země Y spotřebovat o jeden výrobek A nad svými výrobními možnostmi, nebo se země mohou domluvit na nějakém přerozdělení.

Specializace v rámci zahraničního obchodu je tedy pro všechny zúčastněné země výhodná, všechny mají tedy motivaci rozvíjet zahraniční obchod.¹

Vlády velmi často kladou překážky obchodu a tím snižují potenciál pro mezinárodní dělbu práce a zvyšování světové produkce. Politická ekonomie zahraničního obchodu vysvětluje, proč to dělají.

Předpokládejme, že před otevřením se zahraničnímu obchodu je situace na trhu určitého výrobku v dané zemi jako na následujícím obrázku.

¹ Obdobným způsobem je možné ukázat výhody specializace i při jiných aktivitách. I pokud bychom byli nejlepší ve všem, je pro nás výhodné se zaměřit na to, co je pro nás nejvýhodnější. Podmínkou je možnost směny, tj. možnost získat směnou to, co neděláme.

Předpokládejme, že po otevření se zahraničnímu obchodu je možné výrobek dovážet v libovolném množství za nižší cenu. Přebytek spotřebitele a celkový přebytek se zvýší, přebytek výrobce se sníží. (Domyslete si následující obrázek sami, přebytek spotřebitele je vždy trojúhelník mezi cenou a křivkou poptávky, přebytek výrobce trojúhelník mezi cenou a křivkou nabídky. Celkový přebytek je součtem obou přebytků.)

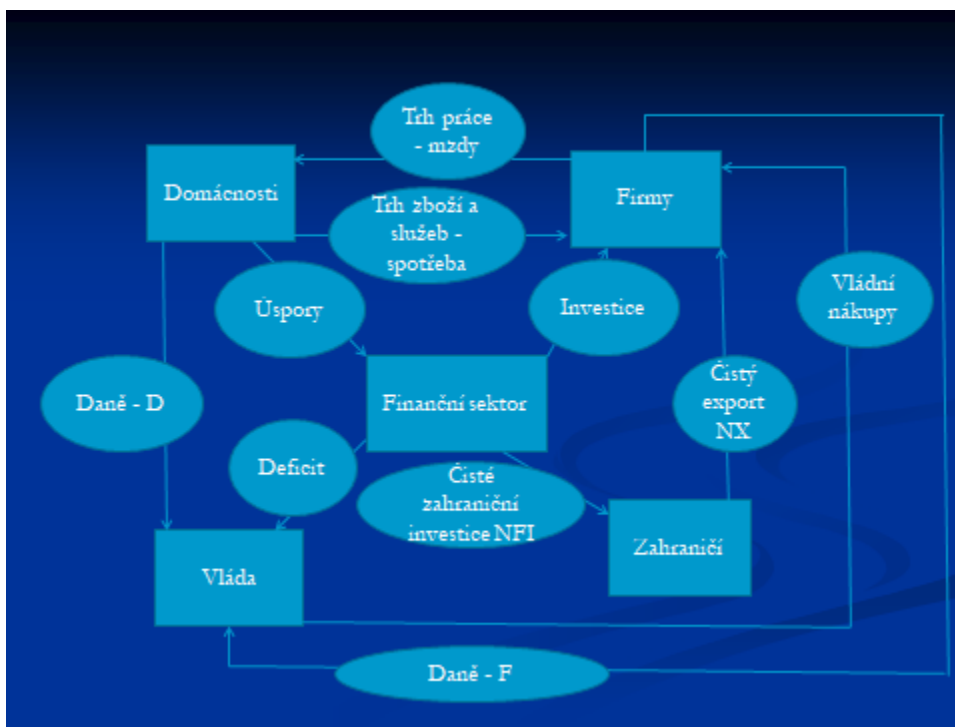

Společenský prospěch je teoreticky maximalizován při volném obchodu, jen tehdy neexistuje ztráta mrtvé váhy ze cla. Empirické zkušenosti ukazují totéž. V obdobích, ve kterých bylo málo obchodních bariér na světové úrovni, světová ekonomika prosperovala. Země, které se otevřely zahraničnímu obchodu, se rozvíjely lépe než země vyznávající tzv. protekcionismus.

WTO (World Trade Organization) je světová organizace snažící se o snížení obchodních bariér. Dále se snaží o zabránění obchodním válkám, které poškozují spotřebitele ve všech válčících zemích.

Mezinárodní finance

Veškeré finanční toky mezi zemí a zahraničím jsou zachyceny v platební bilanci. Ta není nic jiného než podrobněji členěný účet zahraničí v systému národních účtů.

[Česká národní banka](#) ji publikuje na svém webu v menu „Statistika“ (kde je celá řada dalších ekonomických statistických ukazatelů). Pro každou kategorii toku je udán za příslušné období souhrn všech příjmů, souhrn všech výdajů a jejich rozdíl (saldo). Např. pro kategorii „Zboží“ najdeme příjem za exportované zboží, výdaje za importované zboží a jejich saldo, což je čistý export zboží.

Několik poznámek k dalším kategoriím toků:

- [Remittance](#)
- [Přímé zahraniční investice](#)
- Portfoliové investice: nákup finančních aktiv - akcií a dluhových instrumentů, který nezakládá pro investora rozhodovací pravomoci

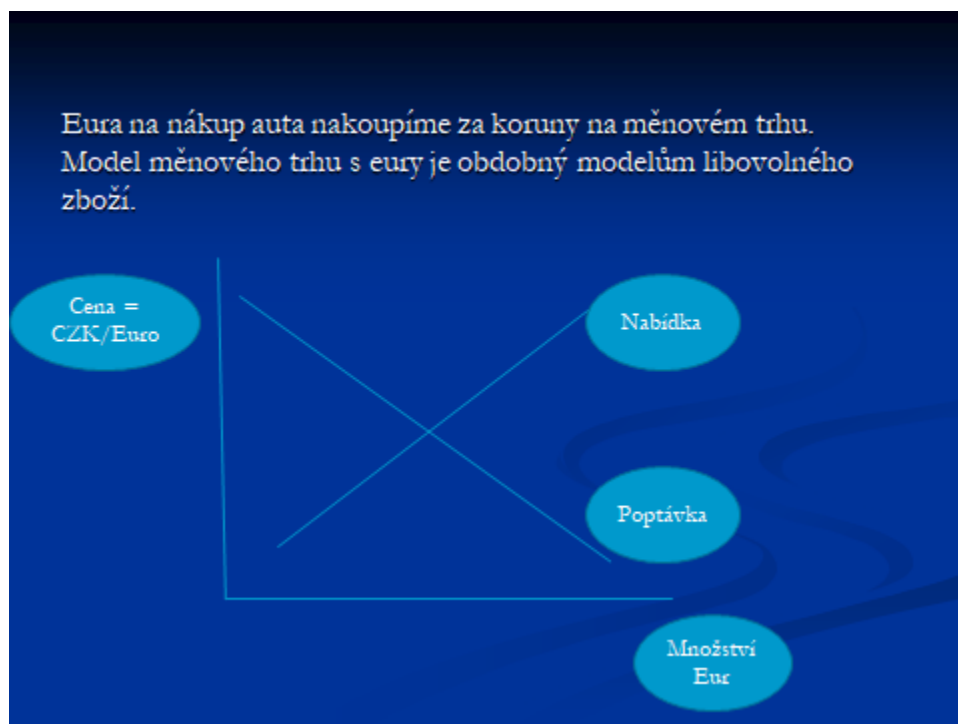
Základní tři účty platební bilance (vlastně podúčty platební bilance, která je také účet) jsou běžný účet, kapitálový účet a finanční účet. Uvedme příklad dvou účetních operací:

- Pokud dovezeme auto z Německa, zapíše se dovoz na straně výdajů běžného účtu a na straně příjmů finančního účtu (tam se promítne naše platba).
- Pokud koupíme nějaký finanční instrument, např. akcie americké firmy, zaúčtuje se operace na obou stranách finančního účtu, v jeho různých podúčtech.

Vzhledem k tomu, že každá operace se zahraničím se účtuje na obou stranách platební bilance,

měl by být součet salda běžného a kapitálového účtu roven saldu finančního účtu. Chyby a opomenutí způsobují, že vždy existuje rozdíl.

Před nákupem v zahraničí musíme převést koruny na zahraniční měnu, např. na eura. Cenou eura je měnový kurz (připomeňte si, že cenou peněz je úroková míra a reálnou cenou práce reálná mzda).

Centrální banka – v ČR Česká národní banka – může prostým vyhlášením nastavit režim pohyblivého měnového kurzu. V tomto případě pohyb měnového kurzu vyrovnává nabídku a poptávku na měnovém trhu. Centrální banka na měnovém trhu neintervenuje.

Centrální banka může z různých důvodů prostým vyhlášením nastavit režim pevného měnového kurzu. V tomto případě pro dosažení cílového měnového kurzu intervenuje na měnovém trhu, tj. buď kupuje eura, tím posunuje poptávkovou křivku nahoru, vytváří si devizové rezervy a zeslabuje korunu na vyhlášenou hladinu nebo prodává eura, tím posunuje nabídkovou křivku doprava, snižuje si devizové rezervy a posiluje korunu na vyhlášenou hladinu.

Motivem pro zeslabování koruny je pomoc exportérům: při slabší koruně je české zboží pro zahraniční levnější a je tudíž po něm vyšší poptávka. Ovšem třeba zahraniční dovolená je

dražší.

V půlce minulého století byly nabídka a poptávka na měnových trzích z velké většiny vyvolávány potřebami toků zboží a služeb, čili potřebami zahraničního obchodu. Postupně se ale rozšiřovala politika volného pohybu kapitálu, která přispěla k vytvoření globálního finančního systému a k tomu, že v současnosti jsou nabídka a poptávka na měnových trzích z velké většiny vyvolávány potřebami toků spjatých s obchodem s finančními aktivy..

Devizové rezervy centrálních bank jsou v porovnání s obrovským objemem světového finančního kapitálu malé. Pokud stanoví centrální banky v režimu pevného kurzu měnový kurz příliš vysoko a musí pro jeho udržení intervenovat na vrub devizových rezerv, mohou devizové rezervy dojít. V tom případě nemá banka jinou možnost než kurz upravit či přejít na režim pohyblivého měnového kurzu. Známa je v této souvislosti spekulace [George Sorose](#) z roku 1992 proti anglické libře, popsána stručně v jeho hesle na Wikipedii.

Další doporučené informační zdroje

Khanova škola:

Mikroekonomie (Vzácnost, produkční možnosti a preference – 45 minut; Komparativní výhoda – 19 minut)

Makroekonomie (Zahraniční obchod – 7 minut)